

Evaluering af Blåt Guld-programmet 2024–2025

Danmarks Naturfredningsforening og VELUX FONDEN

1. Indledning

I sommeren 2024 indgik VELUX FONDEN og Danmarks Naturfredningsforening (DN) et partnerskab om programmet *Blåt Guld – aktiv for Danmarks vandmiljø*. Med en bevilling på 1 mio. kr. blev der etableret en pulje, som har givet DN's frivillige – særligt i aldersgruppen 60+ – mulighed for at gennemføre projekter og aktiviteter, der formidler om, plejer eller genopretter naturen i forbindelse med Danmarks søer, vandløb, fjorde og hav.

Partnerskabets formål har således været dobbelt: at understøtte aktive seniorers frivillige engagement og handlekraft og samtidig styrke indsatsen for vandmiljøet. Inspirationen til programmet er hentet fra *Grønt Guld*-partnerskabet, hvor parterne tidligere har samarbejdet under et bredere fokus på natur.

Denne evaluering opsummerer programmets gennemførsel og resultater.

2. Status på anvendelse af beløbsrammen og opnåede resultater

DN har oplevet stor interesse for og efterspørgsel efter puljen. Der er i perioden september 2024 – juni 2025 givet støtte til en bred vifte af projekter over hele landet, der spænder fra konkrete naturgenopretningstiltag til workshops og debatarrangementer. Der er lavet indsatser for såvel søer og vandløb som fjorde og hav. Frivillige i aldersgruppen 60+ har i samtlige projekter haft centrale roller som projektledere, tovholdere og faglige ressourcepersoner. Hele bevillingen er disponeret (jf. Bilag 1 Regnskabsopgørelse).

Anvendelse af beløbsramme:

- Der er givet støtte til **17 projekter** fordelt over hele landet.
- Frivillige fra **32 DN-afdelinger** (svarende til 32 kommuner) har deltaget i projekterne.
- 15 ud af 17 projekter er større projekter med støttebeløb på 30.000 kr. eller mere.
- Fem projekter har fået bevilget det maksimale støttebeløb på 80.000 kr. pr. projekt.
- To projekter har fået bevilget en tillægsbevilling¹.
- Der er givet afslag på to ansøgninger, og to ansøgere har trukket deres ansøgning tilbage.
- Der er bevilget 948.950 kr.
- DN har modtaget et administrationsbidrag på 5 % af rammen jf. partnerskabsaftalen.
- DN tilbageholder midlerne til et projekt, indtil alle myndighedsgodkendelser er på plads efter aftale med Velux Fonden².

¹ DN Aabenraa og Havsamarbejdet i Østjylland til at dække hhv. ekstraomkostninger ifm. med ekstraordinært stort fremmøde til debatarrangement og ekstra batteri til undervandsdrone.

² DN Albertslund til etablering af sø.

Resultater:

- Mindst **120 frivillige i aldersgruppen 60+** har været direkte engageret i udvikling og gennemførelse, og det opleves som særsomt motiverende, at der ikke er langt fra ide til bevilling.
- Samlet har projekterne involveret **flere hundrede frivillige på tværs af aldersgrupper**.
- Aktiviteterne har i projektperioden nået et publikum på **flere tusinde borgere** gennem debatmøder, folkemøder, film, undervisning og guidede ture.
- Det vurderes, at **mindst 1.100 af deltagerne i de afholdte arrangementer har været seniorer³**.
- Yderligere ventes flere af projekterne at fortsætte med såvel formidlingsaktiviteter som aktivering af frivillige i fremtiden.
- Blåt Guld-partnerskabet har bidraget til et **øget fokus på den blå natur** i DN's lokalafdelinger. I DN København har projektstøtten fx bidraget til **konsolideringen af en ny havgruppe**, som blev startet i november 2024. Gruppen tæller i dag 8-9 frivillige, heraf tre seniorer over 60 år. Støtten fra Blåt Guld gjorde det muligt at gennemføre gruppens første arrangement og dermed skabe et konkret afsæt for videre aktiviteter, rekruttering og lokal forankring.
- Projekterne spænder fra **konkrete naturgenopretningstiltag** (fx etablering af sø i Albertslund, muslingebanker i Aarhus Bugt) til **formidling og debat** (fx workshops for børn og unge, filmproduktion om vandløb i Kalundborg, Havets Folkemøde på Stevns, Naturmødet i Hirtshals).
- Flere projekter har bidraget til **ny viden og dokumentation** gennem dataindsamling (fx DN Næstved, DN Assens og DN-afdelingerne omkring Limfjorden, som måler vandkvalitet og iltforhold).
- Projekterne har skabt **betydelig synlighed** i lokalpressen og ved større events, bl.a. Naturmødet og Havets Folkemøde.

Samlet set har partnerskabet leveret konkrete naturforbedringer, borgerinddragelse og stor opmærksomhed omkring Danmarks vandmiljø og ikke mindst engageret et stort antal frivillige 60+ som drivende og bærende kræfter – og således bragt de frivilliges kompetencer, netværk og livserfaring i spil til gavn for både naturen, civil- og lokalsamfundet.

3. Programmets modtagelse og udbredelse

Puljen er blevet meget vel modtaget blandt DN's lokalafdelinger. De frivillige seniorer har udvist stor idérigdom og virkelyst. Der har været stor interesse for at udvikle lokale initiativer, ofte i samarbejde med kommuner, skoler, forskningsinstitutioner og andre grønne organisationer. Midlerne er anvendt bredt – både på konkrete fysiske indsatser, på formidling og på dokumentation, og der er lavet indsatser for både søer, vandløb, fjorde og hav. Flere lokalafdelinger peger i deres tilbagemeldinger på, at støtten har givet dem mulighed for at iværksætte initiativer, som ellers ikke ville have været mulige.

³ Tallet er baseret på tre projekters egne estimater af antallet af seniorer blandt deres deltagere: DN Aabenraa, DN Odder og DN Stevns (på vegne af afdelingerne omkring Køge Bugt). De tre projekter anslår tilsammen, at ca. 1.100 seniorer har deltaget i deres arrangementer.

- Projekter er gennemført i hele landet **fra Thy i nord til Guldborgsund i syd**.
- Der er gennemført projekter i **alle fem regioner**.
- Mange lokalafdelinger har **samarbejdet på tværs** (fx Havsamarbejdet i Østjylland, Limfjordsgruppen og Køge Bugt-alliancen).
- Mange projekter er gennemført i samarbejde med **andre aktører** som kommuner, forskere, lokale foreninger og skoler⁴.
- Flere projekter er forankret i større events med **national rækkevidde**, eksempelvis Havets Folkemøde og aktiviteter ifm. Naturmødet i Hirtshals og Folkemødet på Bornholm. Det vurderes at være en effektiv måde at opnå større synlighed end ved et enkeltstående initiativ. Yderligere har Havets Folkemøde, der for tredje gang blev arrangeret af syv kommuner og ditto DN-afdelinger langs Køge Bugt gennem bevillingen kunne tage afgørende skridt til at etablere dette nye folkemøde blandt både arrangører og deltagere. Dette har skabt grobund for, at langt flere frivillige har engageret sig, end vi normalt oplever.
- Aktiviteterne har nået et publikum på **flere tusinde borgere** gennem folkemøder, film, undervisning, skolesamarbejder og guidede ture. Seniorer har også udgjort en stor del af publikum ved arrangementerne.
- Samlet har projekterne involveret **flere hundrede frivillige på tværs af aldersgrupper**.

Projekterne har dermed haft en bred folkelig gennemslagskraft, som rækker ud over DN's egne rækker og skaber samarbejder på tværs af sektorer og organisationer.

4. Sammensætning af støttede aktiviteter

De støttede projekter fordeler sig på fire hovedtemaer:

- A. Formidling og oplysning,
- B. Naturpleje og genopretning,
- C. Overvågning og dataindsamling,
- D. Debat og interessevaretagelse.

Aktiviteterne i flertallet af projekterne går dog på tværs af temaerne, eksempelvis er indsamlet data blevet formidlet og brugt aktivt til at skabe debat og foranledige politisk dialog.

A. Formidling og oplysning

En række projekter har arbejdet med at bringe viden om vandmiljøet tættere på borgerne. DN Odder har udviklet en mobil grejbank, der bruges i skoler og af familier, mens DN Kalundborg har produceret en film om Halleby Å, som bl.a. er blevet brugt ifm. Folkemøde Kalundborg i Høng, hvor den blev vist for og debatteret med borgmesteren, udvalgsformænd, lodsejere m.fl. Havets Folkemøde i Køge Bugt samlede ca. 2.000 deltagere til oplæg, debatter og workshops.

B. Naturpleje og genopretning

Flere projekter har haft fokus på konkrete forbedringer i naturen. Fx har DN Aarhus m.fl. arbejdet med at etablere muslingebanker og stenrev ud som levesteder for fisk og smådyr i Aarhus Bugt. DN

⁴ Herunder Danmarks Sportsfiskerforbund, Landsforeningen Levende Hav, dykkerklubben Juggernaut, kommunesamarbejdet Køge Bugt Alliancen, Aarhus Universitet, SDU, Kysthjælper, Thisted Gymnasium, Copenwater, Egedal Kommune m.fl.

Albertslund har fået tilsagn om støtte til at etablere en sø i et bynært område til glæde for både naturen og lokalsamfundet.

C. Overvågning og dataindsamling

En væsentlig del af projekterne har handlet om at styrke den frivillige overvågning af vandmiljøet. DN Guldborgsund har brugt undervandsdroner til at dokumentere udviklingen under overfladen, mens DN-afdelingerne omkring Limfjorden, DN Assens, DN Thy og DN Næstved har foretaget systematiske målinger af vandmiljøet.

D. Debat og interessevaretagelse

Endelig har mange projekter sat vandmiljøets tilstand på dagsordenen og skabt offentlig debat og politisk dialog. DN Aabenraa samlede en stor forsamling til debat med professor Stiig Markager, hvor politikere også var repræsenteret. Arrangementet blev omtalt i lokalpressen og skabte efterfølgende dialog med kommunen. Flere andre projekter har været synlige på Naturmødet, Folkemødet på Bornholm, Havets Folkemøde, Klimamødet i Middelfart og dermed bidraget til at sætte vandmiljøet på den nationale dagsorden og skabe folkelig bevågenhed og opbakning til sagen.

Undervandsdroner som levende formidling og dokumentation

Der har på tværs af de fire hovedtemaer været en stor interesse for at søge midler til undervandsdroner (DN Aarhus m.fl. (havsamarbejdet i Østjylland), DN Næstved, DN Guldborgsund, DN Thy, DN Køge og DN Lejre). Undervandsdroner har vist sig at være et særdeles effektivt redskab for de frivillige. Dronerne giver dels helt konkrete data om tilstanden i vandmiljøet – fx om bundforhold og plantevækst – samtidig med, at de fungerer som et stærkt formidlingsredskab, fordi de kan bringe undervandsverdenen tæt på borgere, skoleklasser og beslutningstagere. Når optagelserne vises på storskærm eller deles online, bliver livet og udfordringerne under overfladen pludselig synlige og nærværende. Dronerne er allerede blevet brugt meget flittigt, og de frivillige har udlånt dem på tværs af afdelinger – hvor de har været med til at skabe gode dialoger om havets og fjordenes tilstand, ligesom de har været med til at skabe naturbegejstring og nysgerrighed på tværs af generationer. DN har også taget initiativ til at uddanne brugerne, så det kostbare udstyr kan holde i en længere periode.

Det var dokumentation fra undervandsfotografer, som for alvor fik sat iltsvind på dagsordenen, og var med til at bane vejen for den grønne treparts fokus på udledning af kvælstof til havmiljøet. Det er vores opfattelse, at DN's lokale afdelinger med undervandsdroner kan være med til at fastholde et fokus på, at havmiljøet rent faktisk forbedres. Desuden kan teknikken – og det liv der heldigvis stadig findes – være med til at fascinere nye deltagere på tværs af aldersgrupper.

5. Sammensætning af projekter, der er meddelt afslag

Der er givet afslag på to ansøgninger, og to ansøgere har trukket deres ansøgning tilbage⁵. Dels på grund af den begrænsede bevillingsramme, dels på grund af puljens kriterier. Som aftalt med VELUX FONDEN er vi gået i dialog med ansøgere, inden vi har indstillet ansøgninger til afslag med henblik på at hjælpe ansøgeren i retning af puljens formål, jf. partnerskabsaftalen. Det har betydet, at to ansøgere har trukket deres ansøgninger tilbage.

⁵ DN Ringkøbing-Skjern, DN Sønderborg, DN Herlev og DN Næstved.

Som eksempel på en rådgivningsproces, der har foranlediget, at ansøger, der har tilbagetrukket sin ansøgning, kan nævnes en frivillig fra DN Sønderborg, hvis projekt ikke involverede et tilstrækkeligt antal 60+-frivillige i forhold til det ansøgte beløb (én frivillig). Dertil kommer, at projektets potentiale for bred formidling, synlighed og effekt var begrænset (udgift til publicering i et amerikansk tidsskrift). Vi gik i dialog med ansøgeren om, hvordan flere frivillige kunne involveres i projektet, og hvordan det kunne formidles bredere og få et større engagerende potentiale. Ansøgeren besluttede på denne baggrund at trække ansøgningen tilbage.

6. Kommunikation og synlighed

I DN har vi forsøgt så vidt muligt at kommunikere de gode historier om projekterne i Blåt Guld. Flere afdelinger har fortalt om projekter på deres egne platforme – nyhedsbrev, hjemmeside og Facebook. Samtidig har flere afdelingerne også arbejdet med presse, og det har medført flere fine historier. Fx om ørredprojektet i Damvad Å i Egedal, undervandsdroneprojektet i Lejre og filmprojekt i Kalundborg.

Det har samtidig været en prioriteret indsats i DN-sekretariatet at støtte op om afdelingernes kommunikationsarbejde. Bl.a. med konkret opfordring til at få fortalt de gode historier eksternt og med tilbud om hjælp og assistance rundt om hele arbejdet med at kommunikere. Velux Fonden har også løbende dækket gode historier som eksempelvis projektet [Den Rullende Naturskole](#).

7. Erfaringer med administrationen af puljen

Ansøgningerne og den løbende dialog med vores frivillige har vist, at der er en stor interesse for at lave store projekter og gerne i samarbejde på tværs af lokalafdelinger og med eksterne aktører (se også afsnittet om anvendelse af beløbsramme). Ved en eventuel fortsættelse af partnerskabet, kunne man derfor overveje, om man skulle ændre på den maksimale støttebeløb pr. projekt (under forudsætning af samarbejde) og skabe bedre muligheder for at lave store projekter på tværs af landet.

Vi har erfaret, at vores frivillige ofte indsender ansøgninger umiddelbart før ønsket projektstart og dermed forventer en hurtig og løbende sagsbehandling. Frivilligt engagement er typisk drevet af lyst og momentum frem for langsigtet planlægning og administrative processer. Når en god idé opstår, vil frivillige typisk gerne gribe muligheden med det samme. En hurtig og løbende sagsbehandling er altså både en forudsætning for, at projekternes tidsplan kan gennemføres, men også særdeles vigtig for at de frivilliges gejst opretholdes.

Vi har desuden erfaret, at de ”pakkeløsninger”, som der oprindeligt var lagt op til som en del af partnerskabsaftalen med henblik på at inspirere de frivillige og lette administrationen for såvel frivillige som DN-sekretariatet og Velux Fonden, i praksis ikke er det, som de frivillige efterspørger⁶. De frivillige ønsker selv at definere deres projekter, og de mangler hverken kreativitet, engagement eller drivkraft. DN’s seniorfrivillige er fulde af gode idéer, og det har vist sig, at der ikke er behov for standardiserede pakkeløsninger, og at det ikke er svært at få afløb for midlerne. I stedet har vi løbende lagt gode eksempler og historier ud på ansøgningssiden som inspiration.

⁶ Efter aftale med Velux Fonden har de frivillige i stedet i ansøgningsskemaet angivet hvilket tema/type projekter, der har været tale om.

8. Konklusion og perspektiver

Blåt Guld-partnerskabet har på mindre end ét år leveret betydelige resultater for både natur, frivillighed og samfundsengagement. Puljen har mobiliseret et betydeligt antal frivillige 60+, hvis kompetencer, netværk og erfaring har været afgørende for projekternes gennemførelse. Indsatserne har medført konkrete naturforbedringer og systematisk dokumentation af hav- og vandmiljøet, hvilket har styrket vidensgrundlaget. Derudover har programmet bidraget til øget offentlig synlighed og politisk bevågenhed omkring vandmiljøets tilstand samt lokal forståelse for udfordringerne og løsningerne. Blåt Guld-partnerskabet har desuden gennem engagerende formidling og skolesamarbejder mm. medvirket til at skabe naturforbindelse og -tilknytning for mennesker i alle aldre, særligt børn og unge. Når mennesker oplever en forbindelse til naturen, øges deres motivation for at passe på den. Endelig har partnerskabet understøttet samarbejder på tværs af lokale DN-afdelinger, civilsamfundsaktører og nationale organisationer, hvilket har udvidet rækkevidden og forankringen af resultaterne.

Perspektiver - en fortsættelse af partnerskabet

Blåt Guld-partnerskabet har vist, hvordan civilsamfundsindsatser og frivillige i alderen 60+ kan gøre en mærkbar forskel for det danske vandmiljø – men der er stadig et stort behov for nye tiltag og aktiviteter for det danske vandmiljø. Vandmiljøet er stadig nødlidende, og der er behov for et vedvarende fokus på vandmiljøets tilstand og konkrete løsninger – og for at give mennesker handlemuligheder og dermed håb.

Vandmiljøets tilstand er for alvor kommet på den nationale politiske dagsorden, og med Den Grønne Trepartsaftale er et stort arbejde for det danske vandmiljø i gang. For at aftalen kan udmøntes og blive til virkelighed, kræver det en lokal forståelse for problemerne, løsningerne og ikke mindst en tilknytning til naturen og lyst til at passe på den. Alt det kan netop civilsamfundsindsatser være med til at skabe og dermed sikre lokal opbakning til den store omstilling og forandring af landskabet, som et sundt dansk vandmiljø forudsætter. Hvis opbakningen smuldrer, er der risiko for, at parterne i treparten mister fokus på at gennemføre projekterne, som skal indfri potentialet.

Der ligger også et stort potentiale i at udvide partnerskabet til også at omfatte projekter for ”den grønne natur”. Den Grønne Trepartsaftale kommer til at skabe nye arealer, der udover at gøre en forskel for det danske vandmiljø og biodiversitet i havet, også kan gøre en forskel for naturen og biodiversitet på landjorden. Derudover oplever vi i DN oplever også en ny stor efterspørgsel fra vores seniorfrivillige efter at blive bedre til bioblitz, der er blevet særdeles populært i befolkningen.

Problemerne med det danske vandmiljø er ikke løst med Den Grønne Trepartsaftale alene. Senest har det vist sig, at vores hav er langt mere forurenset, end vi tidligere har vidst. Giftige stoffer som kviksølv, arsen, bly, PFAS mv. fra landbrug, byer og industri skader livet i havet og ender i fødekæden. Der er altså et stort behov for fortsatte frivillige indsatser for det danske vandmiljø. DN har netop lanceret en [kampagne](#), der skal sætte fokus på giftstoffer i havet, og en ny Blåt Guld-pulje ville blandt andet kunne være med til at understøtte det vigtige arbejde for renere og sundere vandmiljø og skabe den nødvendige lokale forankring og opbakning.

De frivillige i DN har stadig masser af gode idéer, kampgejst og lyst til at fortsætte det gode arbejde for det danske vandmiljø, og vi har været nødsaget til at afvise gode projekter, da bevillingsrammen var opbrugt. Vi håber derfor meget på at kunne fortsætte partnerskabet.

